herpy

GEKKOER

Chondrodactylus angulifer

En stor, kraftig bakkegekko fra ørkenene i det sørvestlige Afrika. Den har ingen hefteskiver, men korte, tornete tær som gir grep i løs sand og gjør den til en dyktig graver. Om dagen sover den i en selvgravd gang, og om natten jakter den på termitter og andre leddyr. I terrariet må den ha et tykt lag med sand og et fuktig skjul.

Familie: Gekkonidae Engelsk: Giant ground gecko Tidligere navn: *Chondrodactylus angulifer namibensis* Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**15-18 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-11 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 40 × 40 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**27-30 °C**
Varmeplass	**35 °C**
Temperatur, natt	**18-24 °C**
Luftfuktighet	**35-50 %**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene, parvis eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**10-12 mnd.**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Kull per år	**1-4**
Inkubasjon	**55-65 dager** ved 28-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Chondrodactylus angulifer er en bredhodet, kraftig gekko som er bygget for et liv på løs sand. Som den eneste i sin slekt har den ingen hefteskiver under tærne. I stedet er tærne korte og tykke med små, spisse skjell på undersiden, som gir fotfeste i sanden og hjelper når dyret graver. Voksne dyr blir 15-18 cm inkludert hale, og halen er kortere enn kroppen. Den største kjente kroppslengden fra snute til kloakk er 113 mm. Grunnfargen går fra lys oransje til rødbrun, med et mønster av overlappende bånd, en mørk sal over skuldrene og lyse striper fra snuten over øyet.

Hannen er større enn hunnen, har et bredere hode og to buler under halerota, der hemipenis-lommene sitter. De fleste hannene har dessuten hvite flekker med mørk kant på sidene ved skuldrene. Halen kan kastes av hvis dyret blir grepet. Føler gekkoen seg truet, reiser den seg på stive ben og bøyer halen fram over ryggen som en skorpion, og i dens hjemtrakter tror mange at den kan stikke. Normalt er den stille, men et redd dyr kan pipe.

Arten ble beskrevet av Wilhelm Peters i 1870 og var lenge den eneste i slekten *Chondrodactylus*. Man regnet tidligere med to underarter, hovedformen og *namibensis* fra Namib-ørkenen, som Haacke beskrev i 1976. Genetiske data fra 2021 viser ingen klar forskjell mellom dem, og i dag regnes arten som én samlet art. Forskjellen ser ut til å være en glidende overgang i

tegningen fra vest mot øst i de tørreste områdene. Slektens øvrige arter, for eksempel *Chondrodactylus bibronii* og *Chondrodactylus turneri*, har hefteskiver og klatrer på stein og trær.

I fangenskap er det registrert dyr på knapt 11 år, og rundt 10 år regnes som realistisk ved god stell. Dette er de høyeste kjente alderne, ikke et gjennomsnitt, og det finnes ingen større oversikter for arten. Gekkoen er rolig og spennende å følge med på, men den er et nattaktivt gravedyr og ikke et dyr for håndtering.

Utbredelse og leveområde

Arten lever i den tørre vestlige delen av det sørlige Afrika, mest i områder med under 300 mm nedbør i året. I Namibia finnes den i store deler av landet sør for Steinbukkens vendekrets. Nord for den nedre Kuiseb-elven holder den seg hovedsakelig til den vestligste delen av landet, og det nordligste funnet er gjort ved Orupembe i Kunene-regionen. Den er også funnet i Omaheke-regionen i øst.

I Sør-Afrika lever den vest for 24° østlig lengde i mesteparten av Northern Cape, i tilstøtende deler av Western Cape og helt i vest i Eastern Cape. Det sørligste funnet ligger ved Touwsrivier. I Botswana kjennes den bare fra det sørvestlige hjørnet. Typelokaliteten er Hantam ved Oorlogsrivier nær Calvinia i Northern Cape. Prikkene på kartet er registrerte funn.

> **Naturlig utbredelse:** Namibia, Sør-Afrika og Botswana.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen lever på store, åpne sandflater: sanddyner og grussletter i Namib-ørkenen og sandige deler av Kalahari. Klimaet er hardt. I Namib faller det mellom 2 og 85 mm regn i året, noen år ingen i det hele tatt, og temperaturen svinger kraftig både over døgnet og gjennom året. Langs kysten driver tåke fra den kalde Benguela-strømmen opptil 50 km inn over land 100-200 dager i året og er en viktig kilde til fuktighet.

Dagen tilbringer gekkoen i en gang den selv har gravd, eller i et forlatt hull etter en skorpion eller en liten gnager. De selvgravde gangene kan bli opptil 90 cm lange og gå 25 cm ned. Etter solnedgang kommer den fram og beveger seg langsomt rundt med mange stopp for å følge med på omgivelsene. Den tar termitter, møll, biller og larvene deres, gresshopper, edderkopper og skorpioner, og spiser også små gekkoer. Selv har den mange fiender, blant annet hoggormene i slekten *Bitis*, ugler, flaggermusrev og surikater.

I naturen legges eggene især fra september til januar. Det er kombinasjonen av kjølige netter, et varmt og tørt sandlag og litt fuktighet dypere nede du skal etterligne i terrariet.

Stell

TERRARIET

Et par klarer seg i et terrarium på minst 60 × 40 × 40 cm (lengde × bredde × høyde), og samme størrelse passer til et enkelt dyr. Skal du holde en hann med to hunner, er litt mer bunnareal en fordel. Det er bunnarealet og dybden på sanden som teller, for gekkoen er et gravende bakkedyr som nesten ikke klatrer.

Bruk sand blandet med litt leire, kokosfiber eller torv som bunnsubstrat, i et lag så tykt at dyret kan grave sine egne ganger. Når overflaten sprayes lett av og til, setter sanden seg, slik at gangene holder, og det nederste laget skal holdes lett fuktig. Sand er artens naturlige bunn, og den er ikke kjent for å svelge sand, slik *Eublepharis macularius* kan, men unngå helt fin, støvete sand.

Gi minst to lave skjul per dyr, for eksempel korkrør, halve kokosnøttskall eller sprekker av sandstein og skifer. Steinene skal stå direkte på bunnen av terrariet og ikke oppå sanden, slik at de ikke kan skli ned over et dyr som graver under dem. Sett inn en fuktboks med fuktig vermikulitt eller sphagnum til hudskiftet. Noen tørre greiner og en rot bryter opp det ensformige ørkenlandskapet. Alt skal kunne tas ut og vaskes, og terrariet skal ha god ventilasjon og et tettsluttende lokk.

TEMPERATUR

Om dagen skal bakgrunnstemperaturen ligge på 27-30 °C, med en kjølig sone på 24-25 °C og et lokalt varmt sted på rundt 35 °C. Om natten skal temperaturen falle. Angivelsene svinger fra romtemperatur på 18-20 °C til rundt 24 °C. Begge deler går, så lenge det er et tydelig fall. Med et tykt sandlag er en varmematte eller en varmekabel under en del av bunnen nyttig, supplert av en spotlampe til varmestedet. Alt skal styres av en termostat.

Sørg for at dyret alltid kan trekke seg ned i en kjølig, dyp gang hvis det blir for varmt. Mål med digitale termometre i begge ender av terrariet.

Avlsdyr bør ha en vinterhvile. Senk temperaturen med 6-8 °C i en til to måneder, og forkort dagen til 8-10 timer. Det etterligner den kjølige årstiden, og dyrene setter i gang med avlen når varmen vender tilbake.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten kommer fra tørre områder og skal holdes tørt. Luftfuktigheten skal ligge på rundt 35-50 %, om vinteren gjerne litt lavere, og ventilasjonen skal være god. Unngå å gjennombløte terrariet.

Samtidig må dyret ha tilgang til fuktighet. Hold fuktboksen fuktig, men ikke våt, og la ikke det nederste laget med sand tørke helt ut. Spray lett med lunket vann om kvelden, når lyset er slukket, slik at dyret kan slikke dråpene. Anbefalingene varierer fra to ganger i uken til litt hver dag. Gekkoen drikker sjelden av en skål og får mye av væsken gjennom insektene, men en lav, tung vannskål i den kjølige enden skader ikke. Konstant våt bunn gir mugg og hudproblemer.

LYS OG UVB

Arten er nattaktiv og tilbringer dagen under jorden, så den får nesten ikke direkte sollys. Ha lyset på 12-14 timer om sommeren og 8-10 timer om vinteren, styrt av en tidsbryter, og la det være helt mørkt om natten.

UVB er valgfritt, for det finnes ingen målinger av hvor mye UV arten får i naturen. Unger i vekst og eggleggende hunner kan likevel få et svakt UVB-rør til skyggedyr (Ferguson-sone 1), fordi de har et stort kalkbehov. Monter røret over en del av terrariet, slik at dyret selv kan velge skygge. Uten UVB er kalk og D3-vitamin i fôret enda viktigere.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Gekkoen har god appetitt og er ikke kresen. Sirisser, gresshopper og kakerlakker er et godt grunnfôr, og melormer og voksmøllarver kan gis som variasjon. Insektene må ikke være større enn dyrets hode, og insekter som ikke blir spist, tas ut igjen. Mange voksne dyr tar gjerne en nyfødt mus, men det er ikke nødvendig når insektfôret er variert, og det bør høyst være et sjeldent unntak.

Unger under seks måneder fôres hver dag, dyr på seks til tolv måneder 3-4 ganger i uken og voksne 2-3 ganger i uken. Pudre fôret med kalk ved hvert måltid til unger og eggleggende hunner og en gang i uken til andre voksne. Gi D3-vitamin 1-2 ganger i uken til unger og eggleggende hunner og ellers annenhver uke. Sett dessuten fram en liten skål med kalkpulver hos hunner i avl, slik at de selv kan ta det de trenger.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Gekkoen er rolig, men ikke et dyr for håndtering. Den kan bite hardt hvis den blir grepet, og man nyter den best ved å se på. Skal den flyttes, gjør det rolig og tett inntil underlaget, og ta aldri tak i halen. Nye dyr skal få minst et par uker i fred til å falle til ro.

Hanner er territoriale og må aldri holdes sammen, og en hann kan til og med gå til angrep på en ny hunn som settes inn til ham. Hold derfor dyrene enkeltvis, som par eller som en hann med to hunner, og vær beredt til å skille dem. Om dagen ligger gekkoen i gangen sin og kommer først fram når mørket faller på. Er den sløv eller nekter å spise i mer enn en uke, er det et faresignal.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er større enn hunnen, har et bredere hode og to tydelige buler under halerota, der hemipenis-lommene sitter. Hunnen mangler bulene. De fleste hannene har også hvite flekker på sidene ved skuldrene.

Dyrene kan være kjønnsmodne etter 10-12 måneder. Hunner bør likevel vente til de er minst 18 måneder gamle og i god kondisjon, fordi eggene krever mye kalk. Legger en hunn for tidlig, kan eggene være ubefruktede, og kalkmangel kan gi varige skader.

PARRING

I naturen topper hannenes spermieproduksjon fra september til desember, og hunner med modne egg finnes i samme periode og igjen i januar og februar. I terrariet gir man avlsdyrene en vinterhvile på en til to måneder med lavere temperatur, tørrere luft og kortere dager, og etterpå fôres de rikelig i en måneds tid, slik at de er i toppform. Når de normale forholdene er gjenopprettet, setter dyrene i gang med å pare seg.

Hann og hunn kan godt gå sammen hele året. Hold øye med eggleggingsplassen, for eggene er skjøre og kan knuses når dyrene graver.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 1-2 egg om gangen. Hos 36 undersøkte ville hunner var det i gjennomsnitt 1,7 egg per kull. Første kull kommer 3-5 uker etter paringen, og i fangenskap kan en hunn legge opptil fire kull i en sesong med 10-30 dagers mellomrom. På den nordlige halvkule legger hunnene i terrariet typisk egg fra januar til mars.

Eggene er nesten runde, omtrent 18 × 16 mm, med et hardt, men tynt og svært skjørt skall. Gi hunnen en dyp, lett fuktig eggleggingsplass, for eksempel en kasse med fuktig sand, og rikelig med kalk og fôr gjennom hele sesongen. Det finnes eksempler på hunner som har dødd av et egg de ikke klarte å legge, så følg godt med på dem (se under helse).

INKUBASJON

Flytt eggene svært forsiktig og uten å vende dem. Legg dem i en plastboks med små luftehull, fylt cirka to tredeler opp med perlitt eller fin grus, og sett boksen i en rugemaskin. Substratet skal være forholdsvis tørt, mens luften i boksen skal være svært fuktig, 90-95 %.

Ved 28-30 °C klekkes eggene etter 55-65 dager. Eggene tåler også lavere temperaturer: ned til 22 °C er nevnt, og da kan det ta over 90 dager. Temperaturavhengig kjønnsbestemmelse er ikke påvist hos arten.

Les mer: Inkubasjon av egg

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er 6-7 cm lange og veier 1,75-2,5 g ved klekking. De har mørkebrune og kremfargede bånd og ligner slett ikke på de voksne. Hold dem i små bokser som er enkle å holde rene, med tørkepapir eller et tynt lag med sand, et lite fuktig skjul og litt høyere luftfuktighet enn hos de voksne.

Gi små insekter, for eksempel små sirisser pudret med kalk og vitaminer, hver dag. Det finnes ingen publiserte tall for ungenes vekst, så vei dem jevnlig og følg utviklingen deres.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

Helse og vanlige feil

Sykdommer hos akkurat denne arten er dårlig beskrevet, så rådene bygger på erfaringer fra fangenskap og alminnelig gekkostell. De typiske feilene er:

- For lite kalk og D3-vitamin, især hos unger og eggleggende hunner, som har et stort kalkbehov. Det gir bløde knokler og skjelvinger. Pudre fôret, og sett fram en skål med kalk.
- Egg som blir sittende, eller som knuses når hunnen graver. Gi en egnet eggleggingsplass, og kontakt veterinær hvis en drektig hunn virker slapp eller prøver å legge uten hell.
- Hudrester som sitter fast fordi det mangler et fuktig skjul. Gi en fuktboks, og løsne restene forsiktig med lunket vann.
- For høy luftfuktighet eller våt bunn, som gir mugg og hudproblemer.
- Overfôring. Gekkoen spiser gjerne mer enn den trenger, så hold øye med halen, og ikke la den bli altfor tykk.
- Tapte haler etter slagsmål eller hardhendt håndtering. Halen vokser ut igjen, men ligner sjelden på den opprinnelige.

Et sunt dyr har klare øyne og en fyldig hale. Viltfangede dyr har vanskeligere for å venne seg til fangenskap og får oftere problemer. Kontakt veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser i mer enn en uke eller virker slapt.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.